

Vyučovanie prvého cudzieho jazyka na základných školách

(Správa z rýchleho zberu informácií)

Správu spracovala:
Mgr. Jarmila Braunová

Bratislava január 2011

OBSAH

Hlavné závery	3
1. Úvod	4
2. Metódy a formy	4
3. Výsledky	6
3.1 Sídlo školy	6
3.2 Organizovanosť školy	6
3.3 Vyučovanie prvého cudzieho jazyka v 3. ročníku	7
3.4 Odbornosť vyučovania cudzieho jazyka v 3. ročníku	8
3.4.1 Anglický jazyk	
3.4.2 Nemecký jazyk	
3.4.3 Ruský jazyk	
3.4.4 Francúzsky jazyk	
3.4.5 Španielsky jazyk	
3.4.6 Taliansky jazyk	
3.5 Využívanie disponibilných hodín na posilnenie výučby prvého cudzieho jazyka.....	11
3.6 Pokiaľ by sa vyučoval <u>iba anglický jazyk</u> ako povinný prvý cudzí jazyk, vedeli by ste zabezpečiť jeho odborné vyučovanie aj v priebehu ďalších školských rokov?	12
PRÍLOHY	14
1. Znenie e-mailového textu riaditeľom základných škôl	14
2. Dotazník pre riaditeľa základnej školy	15

Základné školy od 1. septembra 2010 začali povinne vyučovať prvý cudzí jazyk od 3. ročníka. Školám táto povinnosť vyplynula zo zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ako aj zo Štátneho vzdelávacieho programu (ISCED I).

Informácie o zabezpečení vyučovania cudzích jazykov, ktoré správa obsahuje, môžu poslúžiť v súčasnosti a do budúcnosti pre rozhodovacie akty tvorcov politiky vzdelávania a všetkých zainteresovaných, ktorých táto problematika zaujíma.

Hlavné závery

1. Dotazník vypísalo 63,62% riaditeľov základných škôl v Slovenskej republike.
 2. Z hľadiska sídla školy sa do rýchleho zberu informácií zapojilo viac vidieckych škôl ako mestských, z hľadiska organizovanosti školy dotazník vyplnilo len o 7,99% viac riaditeľov plnoorganizovaných škôl.
 3. Najväčšie zastúpenie prvého cudzieho jazyka z vyučovaných v 3. ročníku základnej školy má anglický jazyk (86,68%), oveľa menej nemecký (11,72%), ruský (1,4%), francúzsky (0,13%) a španielsky jazyk (0,07%). Taliansky nikto neuviedol.
 4. Odbornosť vyučovania v 3. ročníku je najlepšie zabezpečená vo francúzskom jazyku 100%, v anglickom jazyku na 80,3%, v nemeckom na 78,6%, v ruskom na 71,9%. Španielsky jazyk vyučuje nekvalifikovaný učiteľ. Toto percento tvoria aj učitelia s VŠ, ktorí sa v súčasnej dobe zúčastňujú kvalifikačného štúdia (ŠPÚ), resp. absolvovali maturitu z príslušného jazyka (AJ – 41,5%; NJ – 27,6%; RJ – 34,4%).
 5. Disponibilné hodiny na posilnenie vyučovania cudzieho jazyka využíva len 10,38% škôl.
 6. Povinné vyučovanie anglického jazyka nebude môcť v budúcnosti odborne zabezpečiť takmer jedna štvrtina škôl (22,76%). Ďalší riaditelia uviedli, že možné to bude len za podmienky, ak všetci študujúci úspešne ukončia kvalifikačné štúdium. Ale ani to nezabezpečí 100% odbornosť vyučovania, o jeho kvalite nehovoriac.
- Potrebné je pripomenúť aj skutočnosť, že učitelia, ktorí úspešne absolvujú *kvalifikačné štúdium – jazyková príprava kvalifikovaných učiteľov 1. stupňa na ZŠ na úroveň A2 a príprava kvalifikovaných učiteľov 1. stupňa na ZŠ s rozšírením kvalifikácie na vyučovanie cudzieho jazyka (ŠPÚ)*, získajú spôsobilosť len pre vyučovanie daného jazyka na 1. stupni.
- Môžeme len položiť otázky: ***„Aká bude kontinuita vzdelávania anglického jazyka? Ako bude odborne zabezpečené jeho vyučovanie na 2. stupni?“***

1. Úvod

Štátna školská inšpekcia realizovala v novembri 2010, prvýkrát počas svojej existencie, pilotný projekt - nový systém rýchleho zberu informácií, s cieľom zistiť **stav zabezpečenia vyučovania prvého cudzieho jazyka na základných školách** v prvom roku zavedenia povinného vyučovania cudzieho jazyka v zmysle ISCED I.

Cieľom rýchleho zberu informácií na ZŠ bolo ďalej zistiť:

primárne:

- aký 1. cudzí jazyk sa v súčasnosti vyučuje od 1. septembra 2010;
- odbornosť učiteľov cudzieho jazyka v 3. ročníku;
- využívanie disponibilných hodín na vyučovanie 1. cudzieho jazyka;
- zabezpečenie odborného vyučovania anglického jazyka v ďalších rokoch, ak by sa vyučoval povinne ako 1. cudzí jazyk.

sekundárne:

- overiť a zistiť úspešnosť takejto metódy a formy získavania doplňujúcich informácií;
- doplniť vlastné zistenia ŠŠI z priamej inšpekčnej činnosti o vyučovaní cudzieho jazyka;
- preveriť funkčnosť e-mailových adries základných škôl uvedených v databáze Ústavu informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ);
- overiť počítačovú gramotnosť riaditeľov škôl.

2. Metódy a formy

Pre získanie informácií bol vytvorený *dotazník* pre riaditeľov základných škôl so 6 otázkami s výberom odpovede. Vyplnenie dotazníka bolo dobrovoľné a uvedené údaje nezakladajú školám žiadne povinnosti ani dôsledky.

Rýchly zber informácií sa uskutočnil prostredníctvom internetu, nakoľko bol predpoklad, že všetky školy sú pripojené na internet a majú funkčné e-mailové adresy, ktoré uvádzajú riaditelia do zberu dát pre ÚIPŠ.

Dotazník riaditelia škôl vyplňali priamo do formulára na internete, ktorý mohli „otvoriť“ po vložení im prideleného hesla do príslušného „okna“. Po vyplnení otázok sa formulár automaticky odoslal do databázy ŠŠI, kde sa prostredníctvom vytvoreného programu zhrávali jednotlivé odpovede.

Požiadavka na vyplnenie dotazníka bola zaslaná na všetky základné školy v Slovenskej republike, ktoré majú uvedenú e-mailovú adresu školy v adresári ÚIPŠ. Základných škôl v SR je 2 218, z toho 22 nemá uvedenú e-mailovú adresu t. z. požiadavka bola zaslaná na 2 196 základných škôl. **Dotazník vyplnilo 1 397 riaditeľov škôl, čo predstavuje 63,62% z celkového počtu ZŠ v SR.**

Musíme konštatovať, že o vyplnenie dotazníka bol mimoriadny záujem. Do rýchleho zberu informácií sa zapojilo o cca 10% škôl viac, ako ho vyplnilo. Toto percento tvorili

školy, ktoré z rôznych príčin nemohli dotazník vyplniť, ani po jeho opätovnom zaslaní na riaditeľovu požiadavku. Najväčší počet nevyplnených dotazníkov bol z dôvodu *technických príčin*. Ďalej riaditelia uviedli dôvod nevyplnenia dotazníka v samostatnej e-mailovej odpovedi, resp. telefonicky napr. nemali v tomto školskom roku zriadený 3. ročník, nedostali e-mail.

Medzi „*zaujímavé*“ odpovede patrili:

- nevyučujeme cudzí jazyk, nakoľko máme v 3. roč. len 1 žiaka a tomu psychologička neodporúčala tento predmet (!);
- nemôžeme vyplniť dotazník, pretože nie je v prílohe (?),
- dotazník sa nenachádza na vašej webovej stránke(?).

Ďalšie nevyplnené dotazníky (cca 10%) boli z dôvodu ich nedoručiteľnosti (napr. zrušenej adresy a neuvedenie novej, adresa už patrila inému subjektu, nie škole).

Predpokladané *príčiny nevyplnených* dotazníkov (cca 16%):

- vyhodnotenie správy ako „nevyžiadaný e-mail/pošta“ (Spam);
- neotvorenie e-mailovej pošty;
- nefunkčnosť/zrušenie e-mailovej adresy;
- technické problémy;
- neochota vyplniť dotazník.

Na záver úvodu

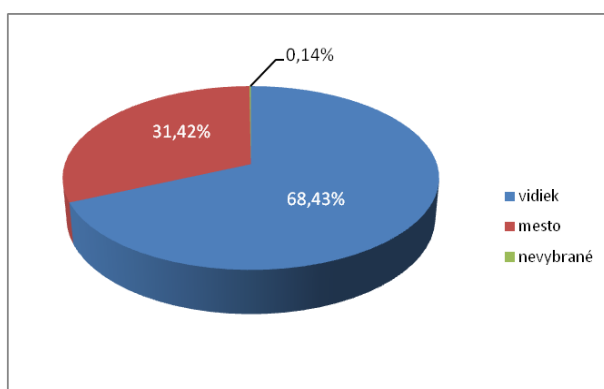
Aj keď ide o veľký počet základných škôl (v absolútnom aj pomernom počte), výsledky treba posudzovať ako **odhad** (aj keď kvalifikovaný) skutočného stavu.

1. Výsledky

Počet respondentov: 1 397

3.1 Sídlo školy

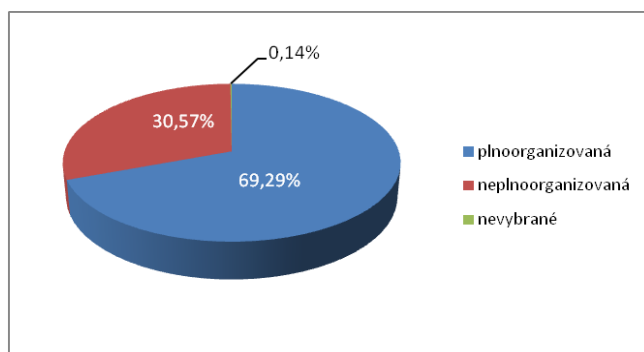
sídlo	počet škôl	%
mesto	439	31.43
vidiek	956	68.43
nevybrané	2	0.14
<i>spolu</i>	<i>1 397</i>	<i>100 %</i>

Graf č. 1: Rozdelenie ZŠ podľa sídla školy

3.2 Organizovanosť školy

organizovanosť	počet škôl	%
plnoorganizovaná	968	69.29
nepĺnoorganizovaná	427	30.57
nevybrané	2	0.14
<i>spolu</i>	<i>1 397</i>	<i>100 %</i>

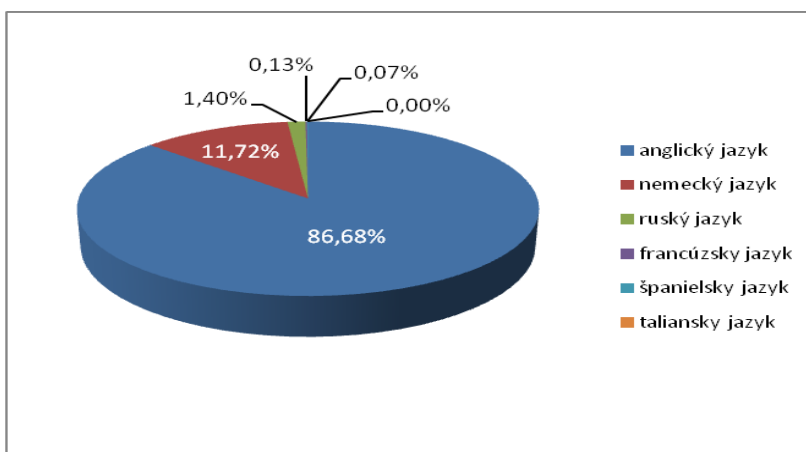

Graf č. 2: Organizovanosť základných škôl

Podľa údajov zo štatistickej ročenky ÚIPŠ¹ je v SR viac plnoorganizovaných škôl (1 456 s uvedeným e-mailom) ako neplnoorganizovaných škôl (730, z nich nemá e-mail 16). Prepočítaním ich percentuálnych pomerov k celkovému počtu opýtaných môžeme konštatovať, že dotazník vyplnilo len o 7,99% viac riaditeľov plnoorganizovaných škôl.

3.3 Vyučovanie prvého cudzieho jazyka v 3. ročníku

jazyk	počet tried/skupín	%
anglický	1302	86,68
nemecký	176	11,72
francúzsky	2	0,13
ruský	21	1,40
španielsky	1	0,07
taliansky	0	0
<i>spolu</i>	<i>1502</i>	<i>100%</i>

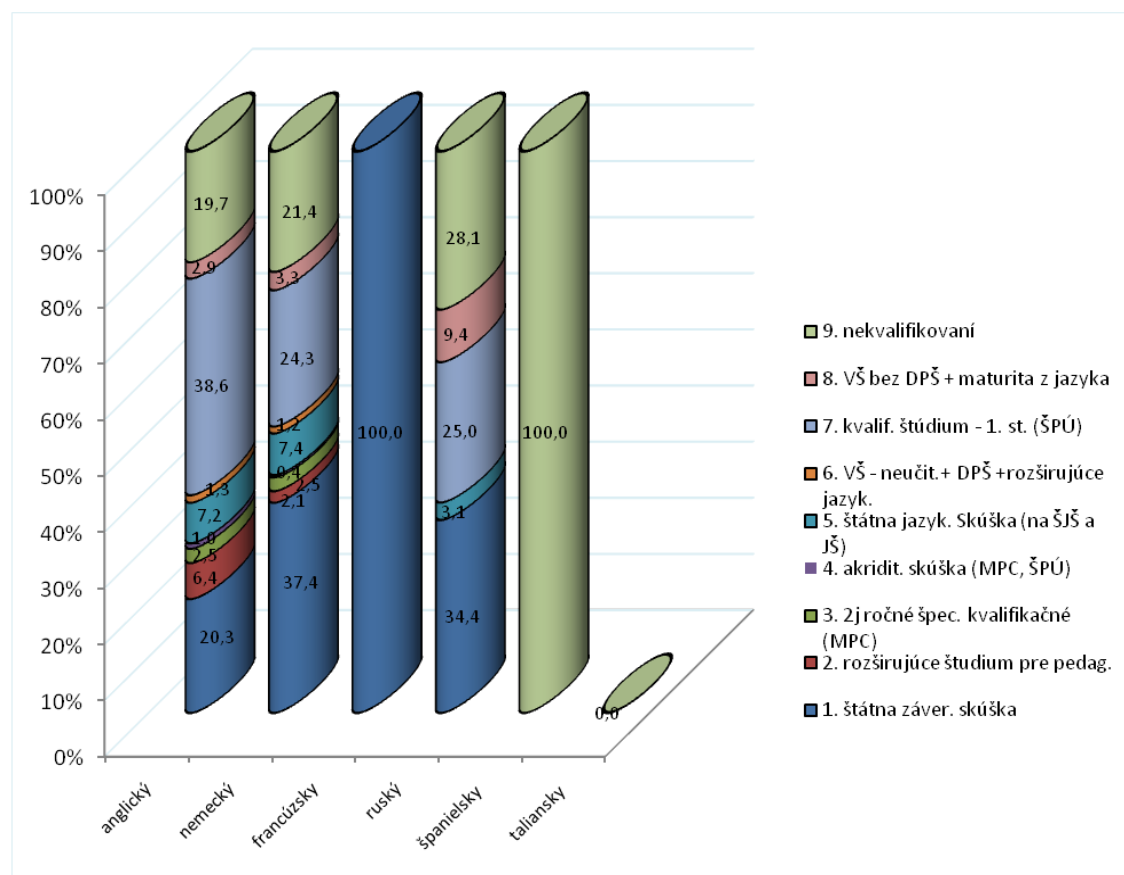
Graf č. 3: Vyučovanie prvého cudzieho jazyka v 3. ročníku ZŠ v %

V základných školách má najväčšie zastúpenie v 3. ročníku vyučovanie anglického jazyka. Druhým, avšak oveľa menej zastúpeným je nemecký jazyk a po ňom ruský jazyk. Počet vyučovaných jazykov (1502) v tomto prípade je vyšší ako počet odpovedajúcich (1397), nakoľko v škole môže byť aj možnosť vyučovania 2 rôznych jazykov pre jednu triedu, ktorá sa delí na skupiny, napr. anglický jazyk – nemecký jazyk, resp. sú v ročníku aj 2 triedy s vyučovaním rôznych jazykov.

¹ <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---zakladne-skoly>

3.4 Odbornosť vyučovania cudzieho jazyka v 3. ročníku

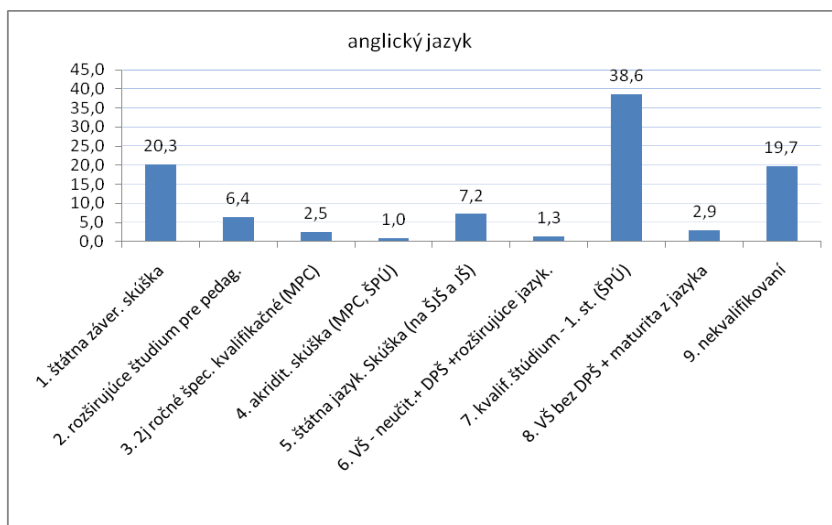
Odbornosť	Počet učiteľov cudzieho jazyka					
	anglický	nemecký	francúzsky	ruský	španielsky	taliansky
1. štátna záverečná skúška (Pedagogická fakulta, Filozofická fakulta)	559	91	3	11	0	0
2. rozširujúce štúdium cudzieho jazyka pre absolventov učiteľských študijných programov	177	5	0	0	0	0
3. dvojročné špecializačné kvalifikačné štúdium (MPC ukončené do 30. 08. 2010)	70	6	0	0	0	0
4. akreditačná skúška (na ŠPÚ, MPC)	27	1	0	0	0	0
5. štátna jazyková skúška (štátna jazyková škola, jazyková škola)	199	18	0	1	0	0
6. neučiteľské vysokoškolské vzdelania, doplnenie pedagogickej spôsobilosti a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia	37	3	0	0	0	0
7. kvalifikačné štúdium – jazyková príprava kvalifik. učiteľov 1. st. na ZŠ na úroveň A2 a príprava kvalifik. učiteľov 1. st. na ZŠ s rozšírením kvalifikácie na vyučovanie cudzieho jazyka (ŠPÚ)	1064	59	0	8	0	0
8. do 31. decembra 2013 aj vysokoškolské vzdel. druhého stupňa bez doplňujúceho pedagog. štúdia a maturitná skúška z príslušného cudzieho jazyka	80	8	0	3	0	0
9. nekvalifikovaní	543	52	0	9	1	0
<i>spolu</i>	2756	243	3	32	1	0

Graf č. 4: Odbornosť vyučovania cudzieho jazyka v 3. ročníku ZŠ v %

Respondentom boli na výber ponúknuté všetky možnosti v zmysle vyhlášky, ktorými mohli jednoducho a rýchlo identifikovať odbornosť učiteľov vyučujúcich prvý cudzí jazyk v 3. ročníku.

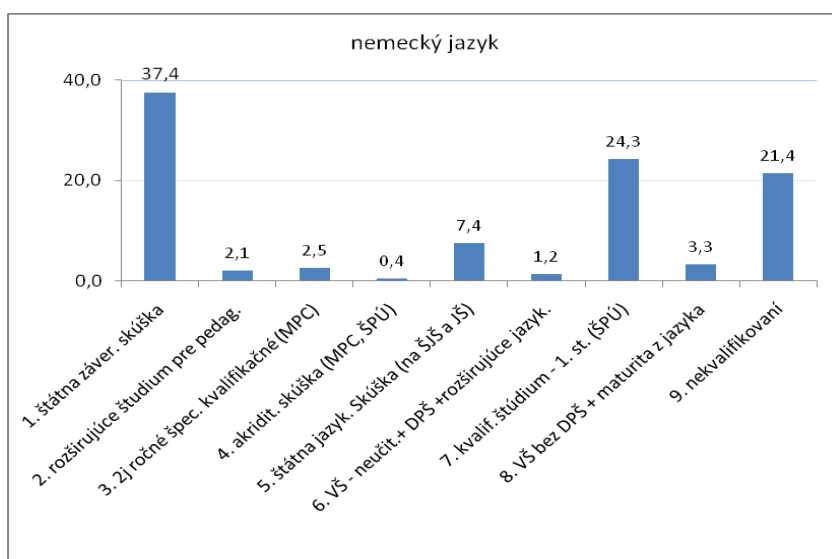
3.4.1 Anglický jazyk

Graf č. 5: Odbornosť vyučovania anglického jazyka v %

Najväčší počet tvoria učitelia *anglického jazyka*, čo vyplýva aj z faktu, že tento jazyk sa vyučuje až v 93% opýtaných školách v 3. ročníku. Z 2 756 vyučujúcich je až 41,5%, ktorí začali štúdium, resp. majú vysokoškolské vzdelanie a maturitu z anglického jazyka. Skupinu nekvalifikovaných učiteľov tvorí 19,7%. Spolu tieto dve skupiny tvoria 61,2% učiteľov, čo prevažuje nad učiteľmi, ktorí už vzdelanie pre odborné vyučovanie anglického jazyka získali v minulosti.

3.4.2 Nemecký jazyk

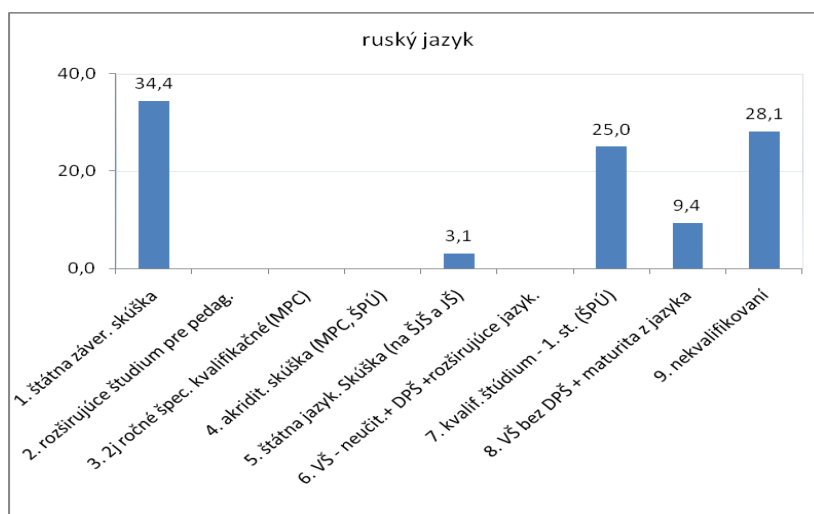

Graf č.6: Odbornosť vyučovania nemeckého jazyka v %

Druhou, oveľa menej početnejšou skupinou sú učitelia *nemeckého jazyka*. Z 243 vyučujúcich je 27,6% tých, ktorí začali štúdium, resp. majú vysokoškolské vzdelanie

a maturitu z nemeckého jazyka a 21,4% nekvalifikovaných. Spolu tieto dve skupiny tvoria 49,0% učiteľov, čo je takmer ten istý počet učiteľov ako tých, ktorí už vzdelanie pre odborné vyučovanie nemeckého jazyka získali v minulosti.

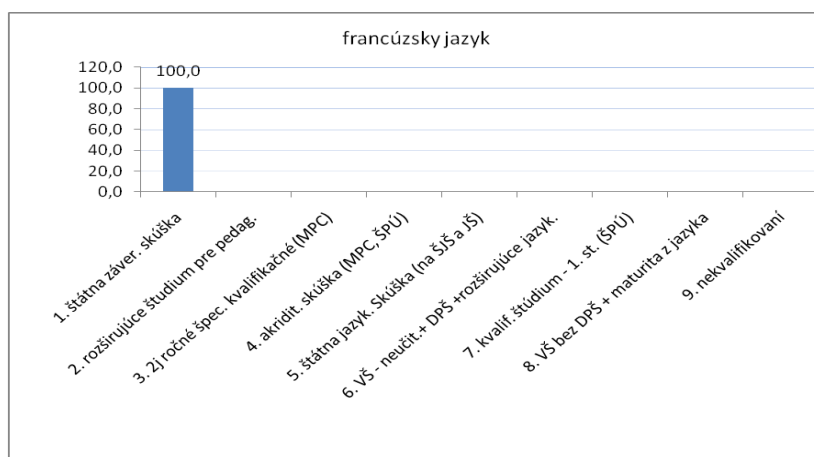
3.4.3 Ruský jazyk

Graf č. 7: Odbornosť vyučovania ruského jazyka v %

Tretou skupinou sú učitelia *ruského jazyka*. Z 32 vyučujúcich je len 37,5% tých, ktorí vzdelanie získali už v minulosti a zaujímavosťou je, že až 62,5% je tých, ktorí začali študovať (25,0%), resp. má z ruštiny maturitu (9,4%) alebo sú nekvalifikovaní (28,1%).

3.4.4 Francúzsky jazyk

Graf č. 8: Odbornosť vyučovania francúzskeho jazyka v %

Francúzsky jazyk má minimálne zastúpenie (3 školy/triedy) a má zabezpečené 100% odborné vyučovanie.

3.4.5 Španielsky jazyk

Graf č. 9: Odbornosť vyučovania španielskeho jazyka v %

Výsledky vyučovania *španielskeho jazyka* prinášajú zaujímavý fakt. Žiaci sa ho učia len na jednej z opýtaných škôl a navyše ho vyučuje nekvalfikovaný učiteľ. Tu vyvstávajú najmenej 2 otázky, ako bude zabezpečená kontinuita vzdelávania jazyka aj na 2. stupni a v akej kvalite?

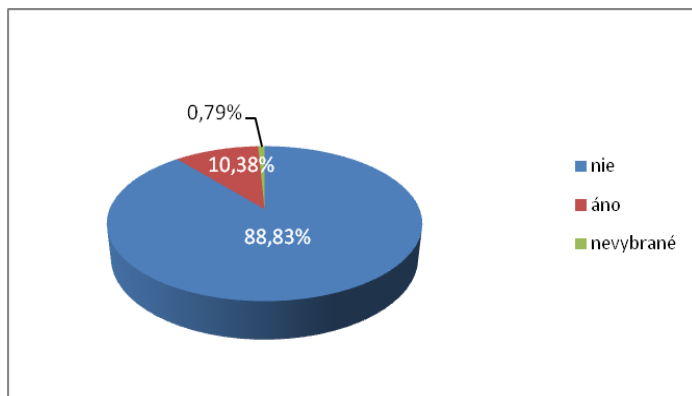
3.4.6 Taliansky jazyk

Taliansky jazyk sa nevyučuje na žiadnej z opýtaných škôl.

Pri odpovediach na otázku 3.4 sa domnievame, že niektorí riaditelia nečítali s porozumením, nakoľko uviedli aj iných učiteľov cudzích jazykov v škole. Predpokladáme, že ich nebola väčšina, pretože pomer tried/skupín, ktoré sa identifikovali v bode 3.3 ku počtu všetkých učiteľov je 1:2 (1502 : 3035), čo by reálne mohlo aj zodpovedať faktu, že na škole učia v jednej triede 2 učители, ak sa delia na skupiny, alebo učia 2 rôzne jazyky.

3.5 Využívanie disponibilných hodín na posilnenie výučby prvého cudzieho jazyka v 3. ročníku

Odpoveď	počet škôl	%
áno	145	10.38
nie	1241	88.83
nevybrané	11	0.79
<i>spolu</i>	<i>1 379</i>	<i>100%</i>

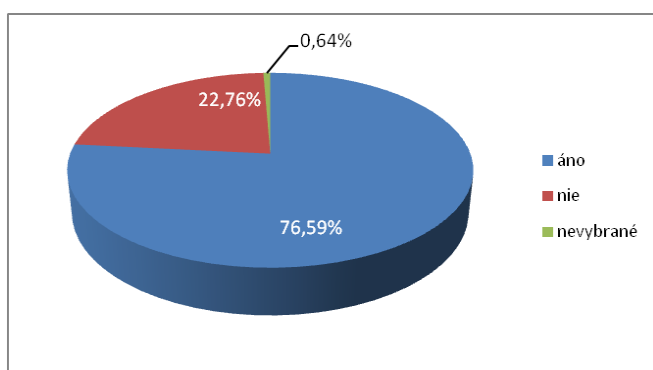

Graf č. 10: *Využívanie disponibilných hodín na vyučovanie cudzieho jazyka*

Využívanie disponibilných hodín na vyučovanie cudzieho jazyka využíva len 10,38% z opýtaných škôl. Predpokladáme, že je to predovšetkým tým, že školy nemajú dostatok učiteľov, aby zabezpečili odborné vyučovanie povinnej dotácie hodín jazykov, resp. ich využívajú na posilnenie iných predmetov.

3.6 *Pokiaľ by sa vyučoval iba anglický jazyk ako povinný prvý cudzí jazyk, vedeli by ste zabezpečiť jeho odborné vyučovanie aj v priebehu ďalších školských rokov?*

Odpoveď	počet škôl	%
áno	1070	76.59
nie	318	22.76
nevybrané	9	0.64
<i>spolu</i>	<i>1397</i>	<i>100%</i>

Graf č. 11: *Zabezpečenie povinného vyučovania anglického jazyka*

V prípade stavu, že by sa začal povinne vyučovať ako 1. cudzí jazyk - anglický jazyk, musíme konštatovať, že až takmer *jedna štvrtina* (22,76%) opýtaných riaditeľov škôl sa domnieva, že *nebude môcť zabezpečiť jeho odborné vyučovanie* v priebehu ďalších rokov na 1. stupni. Zvyšné tri štvrtiny riaditeľov verí, že ho zabezpečenia za podmienky, ak študujúci úspešne absolvujú vzdelávanie anglického jazyka (na ŠPÚ, tých je takmer 39%

z celkového počtu vyučujúcich anglický jazyk v 3. ročníku). Preto je percento kladných odpovedí také vysoké (76,6%).

Napriek tomu, že učitelia ukončia kvalifikačné štúdium, ostane ešte významná skupina učiteľov – 27,1%, do ktorej patria nekvalifikovaní a tí učitelia, ktorí vyučujú iné jazyky ako anglický jazyk.

Riaditelia uviedli v odpovediach aj pochybnosti v tom smere, že nie je záruka, či tí učitelia, ktorí začali kvalifikačné štúdium ho aj ukončia, a v akej kvalite.

Prílohy:

1. Znenie e-mailového textu riaditeľom základných škôl
2. Dotazník pre riaditeľa základnej školy

Spracovala: Mgr. Jarmila Braunová

V Bratislave 07. 01. 2011

Znenie e-mail textu riaditeľom základných škôl

Dobrý deň!

Vážená pani riaditeľka, vážený pán riaditeľ,

Štátna školská inšpekcia si Vás dovoľuje touto cestou požiadať o vyplnenie dotazníka, prostredníctvom ktorého chce zistiť súčasný stav vyučovania cudzích jazykov na základných školách. Predložený dotazník je zameraný na vyučovanie jazykov v 3. ročníku. Jeho vyplnením prispějete k spracovaniu údajov za SR v predmetnej veci, pomocou ktorých môže ŠŠI reálne informovať o stave vyučovania cudzieho jazyka a možnosti jeho odborného vyučovania v najbližšom období.

Dotazník obsahuje 6 otázok s možnosťou výberu odpovede, preto Váš čas na jeho vyplnenie bude trvať max. 10 minút. Dotazníky je možné vyplniť a odoslať do 3. decembra 2010. Po tomto termíne bude zber dát zastavený.

Čo je pre to potrebné urobiť?

Aby ste otvorili dotazník, je potrebné zadať (skopírovať) pridelené heslo, ktoré vložíte do príslušného okna kliknutím na link: <http://www.ssiba.sk/dotaznik>, kde pomocou tlačidiel nájdete ďalšie inštrukcie k postupu.

Vaše pridelené heslo: 8A95B9F7D1EEAF3ED0E299FF70AF146F

Poznámka:

Každá základná škola má vygenerované a pridelené svoje heslo. Heslá pre jednotlivé školy boli vygenerované tak, aby dotazník mohla vyplniť každá oslovená škola len jedenkrát. V prípade potrebnej opravy, po zadaní prideleného hesla, sa znovu otvorí už vyplnený dotazník, ktorý je možné opraviť.

Za spoluprácu ďakujem!

S úctou

Mgr. Jarmila Braunová
námetníčka HŠI

Štátna školská inšpekcia
Úsek inšpekčnej činnosti
Staré grunty 52,
841 04 Bratislava 4

tel.: +421 2 654 118 87
fax.: +421 2 654 118 90
e-mail: sekr_usi@ssiba.sk
www.ssiba.sk

DOTAZNÍK
pre riaditeľa základnej školy

1. Sídlo školy:

	NIE	ÁNO
a) mesto	☐	☐
b) vidiek.....	☐	☐

2. Vaša škola je:

	NIE	ÁNO
a) plnoorganizovaná	☐	☐
b) neplnoorganizovaná	☐	☐

3. Aký prvý cudzí jazyk sa vyučuje v 3. ročníku vo Vašej základnej škole?

	NIE	ÁNO
a) anglický jazyk.....	☐	☐
b) nemecký jazyk	☐	☐
c) francúzsky jazyk	☐	☐
d) ruský jazyk.....	☐	☐
e) španielsky jazyk.....	☐	☐
f) taliansky jazyk.....	☐	☐

4. Využívate na posilnenie výučby prvého cudzieho jazyka v 3. ročníku disponibilné hodiny?

a) áno.....	☐
b) nie.....	☐
c) ak áno, tak uveďte ich počet	☐

5. Pokiaľ by sa vyučoval iba anglický jazyk ako povinný prvý cudzí jazyk, vedeli by ste zabezpečiť jeho odborné vyučovanie aj v priebehu ďalších školských rokov?

a) áno.....	☐
b) nie.....	☐

6. Odbornosť učiteľov cudzieho jazyka vo Vašej škole 3. ročníku:

Odbornosť	Počet učiteľov cudzieho jazyka					
	anglický	nemecký	francúzsky	ruský	španielsky	taliansky
1. štátna záverečná skúška (Pedagogická fakulta, Filozofická fakulta)						
2. rozširujúce štúdium cudzieho jazyka pre absolventov učiteľských študijných programov						
3. dvojročné špecializačné kvalifikačné štúdium (MPC ukončené do 30. 08. 2010)						
4. akreditačná skúška (na ŠPÚ, MPC)						
5. štátna jazyková skúška (štátna jazyková škola, jazyková škola)						
6. neučiteľské vysokoškolské vzdelania, doplnenie pedagogickej spôsobilosti a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia						
7. kvalifikačné štúdium – jazyková príprava kvalifik. učiteľov 1. st. na ZŠ na úroveň A2 a príprava kvalifik. učiteľov 1. st. na ZŠ s rozšírením kvalifikácie na vyučovanie cudzieho jazyka (ŠPÚ)						
8. do 31. decembra 2013 aj vysokoškolské vzdel. druhého stupňa bez doplňujúceho pedagog. štúdia a maturitná skúška z príslušného cudzieho jazyka						
9. nekvalifikovaní						
<i>spolu</i>						